

1 Jonä

iqu tuwanuä kiŋganä äqäkqe

Yätamakqä kuknuä

hiŋuiqänä iquvi

Tuwanuä tä, kiqä kŋuä indqänqä quati, hŋquaquvi. Kiŋganänä iqu, ämaqä Kraisi Iqueqä yoqä-tänä iqua, Goti Iqutä, Kiqä Ymeqä Jisasi Iqutä-pqe, äwqä naqä-hŋqunä imbu, anä pmapŋqä yätamakqä vqä iiyi. Huiziqu, qu ämaqä hiawiqä imdanä iqua, qunŋi quanŋi itque-qanŋpi, Goti Iquenŋi mävämeqä ipŋqä iinŋqä, hiŋuinä mäqunquä ipŋqä iiyi.

Ämaqä hiawiqä imdanä iqua, tii ätmiŋuwi. Nätmatqä qua täu äwiŋqe, ii äŋguä hma etanŋqetani, Jisasi Iqu, Goti Iqueqä Ymeqä-qu eä, ämaqä naqä-qakui änä matimäuqä itä, ne qua täutanŋitä ämuänŋänŋqu-pa, mamuänŋänŋqä yänŋqiyä. Tiinä-pqe inä ätmiŋuwi. Ämaqe, Goti Iqutä anä äŋguänä pmapŋqä wiŋganŋppqä iqua, nätmatqä qua täutanŋinŋqä kŋuä mindqänqä ipŋqäuä. Suqä jänänŋitä, hŋquaunŋqä äwiŋqä itä, ii nätmatqä qua iutanŋiqä. Iinŋä etanŋi suqä täunŋi, qäyä enä. Ii, ämaqä hiawiqä imdanä iquauqä kuknuä quanŋä iiyi.

Jonä iqu, ämaqä Kraisi Iqueqä yoqä-tänŋi, kuknuä tä qätä mäwiŋqä ipŋqä diŋqä äwiŋŋqe. Iqu tii ätukqe. Jisasi Iqu ämaqä naqä-qakuänänŋä-qu ätimäukqe. Ga qokä-apäkä Iquenyqä quuvqä eqiyätqänuwä iqua,

Goti Iquenyqätä, ämaqä huizi iunqetä kiinjä wiŋguätŋqeä.

Kukŋuä Hänä-pmeqä-tänä Iquenyqä

¹⁻² Ne ätnänäqi ätiŋä di, Kukŋuä Hänä-pmeqä-tänä Iquenyqä ätätunqwe. Kukŋuä Hänä-pmeqä-tänä Iqu, aingä-aingä äpmaminqwe. Ne Iqueni, neqä qätetä qätä äwiyätanä, hiŋuitä hiŋuä äqunqwe. Quanqä maetqe, ne Iqueni qävqä yasämä ävätanä, neqä hipaitäŋi Iqueni itmaqiyätanä iminqwe. Hänä-pmeqä Iqu, ätnänäqi äti timäuqanqä, ne hiŋuä äqunänqquä etanqi, ga ne 'Injqä' ätätanä, Iqu Hänä hea ique-ique Pmeqä Iquenyqe, ii etätqänu. Aingä-aingäŋi, Iqu Kaniqutä äpmaminqwe, iwä ätnänäqi äti timäuqanqanqi, ne neqä hiŋuitä hiŋuä äqunänqwe. ³ Ne hiŋuä ae äqunätanä, qätä ae äwiyänqquä etanqi, ga he nesä iquatunqquä ii etätqänu. Ga ne Apiqutä, Iqueqä Ymeqä Jisasi Kraisi Iqutä, Imätaqisä iqänqe. ⁴ Ga ne henyŋqä tuwanuä e ätätanä äqiyququä tä, neqä yeeqä inqä du aanä naqänänä hiätŋqä iunqä äqiyqu.

Goti Iqu, we-hunqä-qu etanqi, ne we-hunqä iu uwquatunqwe

⁵ Kukŋuä, Ymeqä Jisasi Kraisi Iqu tqanqi äwiyänqquä di, ne heŋi awi, ii etqu. Iqueqä kukŋui tiyi. Goti Iqu, we-hunqä-qu eä, Iqutäŋi, hea-pqä hmbu mäwitqe. ⁶ "Ne Iqutä itqänunä" ätätanä, neqä qanä di, heawiqä imä äwätunqwe, ne kukŋuä iinqi, quanqä ätätanä, ga suqä naqä-qakuänänä iunqi, miqä itqänu. ⁷ Mä

Goti Iqu itnqä-pa, ne we-huñqä iu äwquque, naqä-huinyä etanquati, Goti Iqueqä Ymeqä Jisasi Iqueä häneqe, neyaqä suqä quvqä dunji, eeqänänjä asnjä änaqäyämäutä hmbu-pqä iqä mamäkqä inemäkqänqe. ⁸ “Ne suqä quvqä mae-quneyqä” ätquque, quanqä kukñuä iinj, neqä-neuä ätnätanä, ga kukñuä naqä-qakuänänji, nesä mäwiqä danä iqi. ⁹ Mä, “Ne suqä quvqä iquneyqä” ätätanä, awä ätquque, Iqu ätkqä-pa itä, suqä änguanänjä dunä Iqä-qu eä, tii yänä. Neyaqä suqä quvqä di qäpu huätä ämänamäutä, äwqä hanuä änyä, neyaqä suqä quvqä eeqänänji, asnjä änaqäyämäutä, hmbu-pqä iqä mamäkqä inemäkänä. ¹⁰ “Ne suqä quvqä miqä-quneyqä” ätquque, kukñuä iinjä iqu, Goti Iqueni, “Si kukñuä quanqä tqukiyqä” ätuätanä, ga Iqueä kukñuä di, nesänji mäwiqä danä eä.

2

Kraisii Iqu, nenyqä manjä Mäkä-iqä Iquvi

¹ Ymeqä, nqä enqä-panäüä, nyi tuwanuä tä he suqä quvqä miqä danä ipnqä diñqä äqäyqä. Inäqe ämaqä hñqua suqä quvqä imäkqanquwi, ne yätamakqä äneyätä, nenyqä manjä Mäkä-iqä Iqu, Apiqutä äpme. Iqu, Jisasi Kraisi, suqä Jänänänjä Iqä Iquvi. ² Goti Iqu, neyaqä suqä quvqä huätä ämamäutä, äwqä hanuä nyätñqe, Jisasi Iqu hänaqä äpäkonätñqä duñqe, Iqueqä-käuä äukqe. Neyaqä duñqänä hmanji. Ämaqä eeqänänjä, qua äwitqutänqä-pa äpmeñuwä iuä-pqenqe.

Ämaqë äänä äpmeñuwinqe, quwqä suqä iuta näqñqä menä

³ Ne Goti Iqueä mañi qätä äwiyätanä, qänaknä iquque, ii ne näqñqä tiñjä heanä. Ne Iquenyqe, näqñqä äñguänänjä äyä eäñunä. ⁴ Ämaqä hñqu, “Nyi Goti Iquenyqe, näqñqä äñguänänjä eäñänä” ätätä, Iqueä mañi qätä mäwiyqä iqäqe, ii ämaqä iqu, quañgä-tqä-quvi. Itanga kukñuä naqä-qakuänänjä, iqutä mäwiqä danä eä. ⁵ Mä ämaqä, Goti Iqueqä mañä duñi qätä äwiyqäqä iqu, ii iqu Goti Iquenyqä äwqä ävä, iwä naqä-qakuä Iquenyqä wiñguänä. Iwä suqä iñjä dutañi, ne näqñqe tiñjä heanä. “Ne Goti Iqutä ämuäñnänjunä.” ⁶ Ämaqä, “Nyi Goti Iqutä, guä ämänänänä” ätätqä iqu, iqu qañi, Jisasi Kraisi Iqu äuminqä-pa i uwqätñqe.

⁷ Nyämaqä nyi kiñjä änyinätñqäuä, nyi tuwanuä äqäyqä tä, kukñuä-suqä änyä-hänjä hñqu ätätmä maqäyqä iqä, oee. He änyänänga ae ämaminuwä yäuä iqu äqäyqä. Kukñuä-suqä yäue, ii Goti Iqueqä kukñuä, he ae qätä äwiminuwä iquvi. ⁸ Inäqe, nyi henyñqä tuwanuä tä suqä yäuä iquesañä-qe, änyä-hänjä-qunä äqäyqä. Itanga suqä naqä-qakuänänjä iqueqä quati, Kraisi Iqu itä, ämänätqueqäqe. Itanga he-pqä i ipu, ämotquetqänjä. Heaw-iqä iqu huätä wätqätanñi, we-huñqä naqä-qakuänänjä iqu ae we hunätanñqä-qae, suqä iqueqä quati ae ätnänäqi ätimäutqäuä. ⁹ Ga ämaqä hñqu, “Nyi we-huñqä du äpmeñänä” ätätä, iqu ämaqä quuvqä heqiyqä duñqä wiuñqä itñqe, heawiqä imä yqänä sä äpme.

10 Mä ämaqä quuvqä heqiyqä dunqä itä, qeqä ätmäkänqä iqu, iqu we-hunqeu äpme. Itanga ämaqä we-hunqä iqi äpmejqä iqu, qua iqi päknätñqä imäknätñqe, suqä hnjua-hnjua miqä yänä. 11 Mä ämaqä quuvqä heqiyqä dunqä wiunqä iqä iqu, heawiqä imä äpme. Hea iqu iqueni, hiñuä hea iwimäkqä-qae, iqu hänaqä äkiu wätqänändiyä-qe änyä maqänqä eä, iqu qani, heawiqä imä äwätqäüä.

12 Nqä ymeqäüä, Jisasi Iquesani, Goti Iqu heyaqä suqä quvqä di qäpu huätä ämaemäutä, äwqä hanuä änyätangqenqä, nyi henynqä tuwanuä tä ii äqäyqä.

13 Kanä iquenä, he Ämaqä ipäqäkqängata tänga-pqä yqänä äpmejqä Iquenyqe, näqñqä äñguänänjä etanguwinqä, nyi henynqä tuwanui ii äqäyqä.

Hikñä iquenä, he quvqä iqä iqueni, ae ämäwqätäuquwinqä, nyi henynqä tuwanuä ii äqäyqä.

14 Ymeqä iquenä, he Goti Apiquenyqe näqñqä äñguänänjä etanguwinqä, nyi henynqä tuwanui ii äqäyqä.

Kanä iquenä, he Ämaqä ipäqäkqängata tänga-pqä yqänä äpmejqä Iquenyqe näqñqä äñguänänjä etanguwinqä, nyi henynqä tuwanuä tä ii äqäyqä.

Itanga hikñä iquenä, he yänänäqñqä ätqäupu, Goti Iqueä kuknuä di hesä yänänäqñqä witanqi, ga he quvqä iqä iqueni, ae ämäwqätäuquwinqä, nyi henynqä tuwanui ii äqäyqä.

15 Qua täunqätä, nätmätqä qua täunä iunqätä ipu, qeqä matmäkqä iqäpñqe. Ämaqä qua täunqä itä, qeqä ätmäkänqä iqu, Goti Apiquenyqä di näwinyä qeqä matmäkqä eä.

16 Ämaqä qua täutanjuqä suqä dunqe ne näqñqe. Qu huiwi iqueqä äwinqeunä ipu, hiñuä aowä äqänäpu, nätmätqä-tänjä epiyinqä yoqä haqä ämaenäpu itqänjä. Suqä iinj, Goti Apiquesa mapätqe. Ii kiqä suqä qua täutani.

17 Ga qua tqu qäpu hiqñqe. Suqä quvqä qua täutanjä eeqänänji, qäpu qäsänqe. Mä ämaqä Goti Iqueä äwinqä dunä itñqä iqu, qäpu maeqä, yqänä pmetäniqe.

Kraisi Iquenyqä wiunqä iqä iquauñqä

18 Hiknä ymeqä ñqä enqä-panäüä, hea yäpaki, täñga ae ätimäuqi. Hiñuiqänänjängani, “Kraisi Goti Iqu ätekqä Iquenyqä wiunqä iqä hñqu timäuniceqä” tqanqä äyä äwikuwi. Ga täñgani, Kraisi Iquenyqä wiunqä iqä ii, kuapänänjä qe ätimäuwuwi. Ga iinjä dutani, hea yäpakä ae ätimäuqä iinjqe, ne näqñqä äyä enu.

19 Ämaqä iinjä iqua, nesä äpmamiñuwä-qe, änävämequwitani, qu naqä-qakuä, neyaqä mäetqänjä. Qu nesä naqä-qakuä neyaqä dutanjä hiqä-säpi, yqänä pmeqäpningä. Mä qu neñi, ae änävämequwä-qae, ne näqñqä äñguänänjä heatunqe, qu nesä naqä-qakuä maeqä enä.

20 Inäqe heñi, Kraisi Iqu Dñä Äñguä Iqutä emñqäyätä äyä etekqe. Iwä iinjä dutani, he naqä-qakuñqe näqñqe enä. 21 Nyi henynqä tuwanuä tä äqäyqä tä, he naqä-qakuä iquenyqe, änyä maqñqä etanqä ma, he iquenyqe näqñqä

etanquwinqä ii äqäyqä. Iwä he näqñqä äyuwä. Naqä-qakuänänjä iquesañi, quanqä hui mapqä eä. ²² Quanqä-tqä iqu tqe? Iqu tiinjä ätätñqä iquvi. “Jisasi Iqu, Kraisi ne mäneyätñqä Goti Iqu ätekqä Iqu, maetqänä.” Ämaqä kukñuä iinjä ätätñqä iqu, Apiquenyqätä, Ymeqä Iquenyqätä, tuwä äwiyätä, ga Kraisi Iquenyqä wiunqä iqä iquvi. ²³ Ämaqä Ymeqä-quenyqä tuwä äwiyqä iqu, ii Kaniquenyqä tuwä inä äwiyqi. Ämaqä Ymeqä-que yeeqä itmeqä iqu, Kaniquenjä-pqä inäyi.

Dñä Ängüä Iquenqä

²⁴ Kukñuä änyänännga ae qätä äyä äwiyänjuwi, hiqä kñuä dñi, a yänänäqñqä qätñqe. He iinjä itqäpi, hea ique-ique Ymeqä-quesä, Kaniquesä, ämuänmbu, naqä-huinyä pmepñqe. ²⁵ Ga Kraisi Iqu hänä hea ique-ique pmeqä du nätapqänqe, kukñuä guä ae ämäsäueänqe. ²⁶ Nyi henyñqä tuwanuä tä, ämaqä he quanqä etqueqä iuqä suqä dñqä ätätmä äqäyqä. ²⁷ Mä henj, Kraisi Iqu Dñä Ängüä Iqutä emñqäyätä äyä etekqe. Ga Dñä Iqu enyätanqçetani, ämaqä hñqu, “Iinjä-iinjä” etätñqä dñqe, äwa miqä enä. Dñä Iqu, nätmätqä eeqänänqä ämetquetñqä äyuä. Ga Dñä Iqueqä kukñui, quanqä ma, aanä naqä-qakuänänjä. Dñä Iqu etätä ämetqueqä-pa, he Kraisi Ique ämuänmbu, naqä-huinyä pmepñqe.

Goti Iqueqä ymeqenqä

²⁸ Nqä ymeqäuä, he Kraisi Iqutä, yqänä ii pmetanqpu. Iwä Iqu ätnänäqi äti timäuqanqani, ne Iqueqä hinjuä iqi tqäuqñqe,

womba itanä, zä miqä danä, pemä itanä tqäuqñqe. ²⁹ Kraisi Iqu Jänänänjä-qu etanji, he näqñqä äyä enä. Iwä he-pqe, näqñqä tii hipñqe. Ämaqä suqä jänänänjä imäkätqänjuwä ii, qu Goti Iqueqä ymeqeqä.

3

¹ Häe, hiñuä äqunänjä? Apiqu nenyqä winganji, Iqu nenyñqä kiinjä itä, “He Nqä ymeqeqä” änatätqäuä. Ga iinj, aanjä naqä-qakuänänjä eä, ne Iqueqä ymeqä enju. Ämaqä qua täu pmeqe, qu Goti Iquenyqe änyä maqñqä epiyä-qae, nenyqä-pqä di, änyä maqñqä enä.

² Nyämaqä nyi kiinjä änyinätñqäuä, tänganji ne Goti Iqueqä ymeqä enju. Qänakñi ne änääqä pmeniquti? Iñqä di ätnänjäqi ätini, matimäutqe. Mä ne tiññqe, näqñqä enju. Kraisi Iqu ätnänjäqi äti timäuqanjanji, ne Iqueni hiñuä äqunätanä, ga Iqu enqä-panjä heanique.

³ Ämaqä iinjä timäuniqñqä hiñuä äqämbu äpmapiyä di, qu quwqä-quwä, Goti Iqueä hiñuä iqinj, kiyä mitmäkñqä pmepñqä itqänjä. Ga iinj, qu Kraisi Iqu kiyä mamätqä äpmenqä-pa, ii äpmenjä.

⁴ Ämaqä suqä quvqä itñqä iqu, Goti Iqueä kukñuä-suqä iunj, hñgisa itquetqäuä. Suqä quvqä iqä di, ii Goti Iqueä kukñuä-suqä dunj, hñgisa itqueqä äyuwä. ⁵ Kraisi Iqu, ämaqeuqä suqä quvqe huätä mamäutñqä, ätnänjäqi äti ätimäukqä iñqe, he näqñqä äyuwä. Mä suqä quvqä hui, Iqueuä hui-wiunji mamäkätqe, näwinyä aanqe. ⁶ Ämaqä

Kraisu Ique ämuänänjgä iqu, suqä quvqä iunji, mandämiqä danä iquänä. Suqä quvqeu ändämitjgä iqu, Kraisu Iqueni hinjui mäqunquä danä eä, Iquenyqe änyä maqjge. ⁷ Nqä ymeqäüä, ämaqä quanjgä dunqä etma uwqänjge, ängüä mimbjge. Ämaqä suqä jänänänjgä du ändämitä imäkätjgä iqu, ii Kraisu Iqu enqä-pa, ämaqä jänänänjue. ⁸ Setänä, Goti Iqutä makä-hunqä iqu, suqä quvqeu aingä-aingä injä-qae, ämaqä suqä quvqä dunä imäkätjgä iqu, Setänä iqueqä-qu eä. Goti Iqueqä Ymeqä Iqu ätnänjäqi ätiñi, ii Setänä iqueä wäunji, qui imäkätjgä ätimäukqe. ⁹ Ämaqä, Goti Iqu Iqueqä ymeqä hiätjgä iwimäkätqä iqu, Goti Iqueqä quuvqe, ique änyätanjgutqä-qae, iqu suqä quvqeu mimäkqä iquänä. Iqu Goti Iqueqä ymeqä etqä-qae, suqä quvqä imäkqä iqueqä suqä dunji, ändämitä mimäkqä danä yänä. ¹⁰ Goti Iqueqä ymeqenqätä, Setänä iqueqä ymeqenqätä, näqjgä heatunquä, suwä. Ämaqä, suqä jänänänjgä iu ändämitä iu miqä itjgä iqu, ii Goti Iqueqä ymeqä-qu maetqe. Itanjgä ämaqä, quuvqä eqiyätqänuwä iunqä itä, qeqä matmäkqä itjgä iqu, ii Goti Iqueqä ymeqä-qu hmayi.

Ne neqä-neuänjgä itanä, qeqä tmäknguatunque

¹¹ He qänjanänji kukñui qätä tiinjä äyä äwikuwi. “Ne quuvqä eqiyätunquä iqune, neqä-neuänjgä itanä, qeqä tmäknguatunqueqä” äyä äwikuwi. ¹² Ne Kenä* iqu ikqä-pa miqä

---

* 3:12 Ipäqäkqä 4:1-8

yatunq̄ue. Iqu Setänä quvq̄a iq̄a iqueq̄a-qu eä, iqueq̄a k̄angueque pizq̄a äȳä äp̄akkq̄e. Iqu k̄anguequeni, pizq̄a di sunq̄a äp̄akkq̄e? Suq̄a iqueq̄a imäkminq̄e, quvq̄a witan̄gi, ga k̄anguequeq̄a di änguä etanq̄enq̄a, ii äp̄akkq̄e.

¹³ Nq̄a nyämaq̄äuä, ämaq̄a qua täu äp̄menjuwi, henyñq̄a wiunq̄a eyq̄anq̄p̄q̄e, “Tä änääñq̄a inetqueq̄äpiȳä” tpu ipu, miiq̄a ȳän̄ä mikiq̄a pambu. ¹⁴ Ne suq̄a äp̄akonq̄a ingisan̄i ävämetanä, suq̄a h̄än̄ä-pmeq̄a ingisanq̄a äm̄awq̄ätäukquä iunq̄a näq̄nq̄e, ämaq̄a quuvq̄a eqiyätq̄änuwä iunq̄a itanä, qeq̄a ätmäkätunquä iuta enju. Ämaq̄a, quuvq̄a eqiyätq̄änuwä iunq̄a itä qeq̄a matmäkq̄a itñq̄a iqu, ii äp̄akonq̄a ingisa yq̄änä äp̄me. ¹⁵ Ämaq̄a, quuvq̄a eqiyätq̄änuwä iunq̄a wiunq̄a itñq̄a iqu, ämaq̄a pizq̄a päsq̄a-quvi. Ga he näq̄nq̄a tiñ̄ä äȳä en̄ä. Ämaq̄a du pizq̄a päsq̄a iqua, h̄än̄ä hea ique-ique pmeq̄e maeq̄a-quayi. ¹⁶ Ga suq̄a Kraisi Iqu nenyq̄a huiwä äwiñgq̄a iquesan̄i, ne suq̄a ämaq̄a dunq̄a itanä, qeq̄a tmäkq̄enq̄a näq̄nq̄a äȳä ämenju. Iñ̄inq̄e, ne Goti Iqueq̄a ämaq̄a dunq̄a itanä, qunq̄e huiwi äwiñguatunq̄e. ¹⁷ Ämaq̄a nätmätq̄a qua täutan̄ä kuap̄ä-tän̄ä hñqu, quuvq̄a heqiyq̄a hñqu äwa itq̄atan̄gi äqunäq̄a-qe, iqu iquenyq̄a qeq̄a matmäkq̄a iinq̄e, ii ne näq̄nq̄a tiñ̄ä heatunq̄e. Goti Iqueq̄a suq̄a ämaq̄a dunq̄a itä, qeq̄a tmäkq̄e, ämaq̄a iqtan̄i mäwiq̄a eänä. ¹⁸ Nq̄a ymeq̄äuä, ämaq̄enq̄a itanä, qeq̄a tmäkq̄a iunq̄e, kukñuinä ätätanä, man̄ä dinä matq̄a iquatunq̄e. Ne qunq̄a naq̄a-qakuänän̄ä nenq̄an̄guti qutä itanä, suq̄a änguä

du motquequatuŋque. ¹⁹⁻²⁰ Ne naqä-qakuä Iqueqä ämaqä-qune äyitanä-qe näqŋqe, ne tiinjä itaqeta heanä. Neqä kŋuä suqä-iwäsäuqä dŋŋi, “Ne suqä quvqä imäkquneyqä” kŋuä indqänätuŋquä-qe, Goti Iqueqä hiŋuä iqinji, hanä-iqä maeqä, äwqä hanuä inqä pmeqänqe. Goti Iqu neyaqä kŋuä suqä-iwäsäuqä iquenji ämäwqätäuä, ga Iqu nätmätqä eeqänänjinqä näqŋqä anqänänjä eä. ²¹ Ämaqä nyi henyqä itmä, qeqä ätmäkätŋqä iquenä, neqä kŋuä suqä-iwäsäuqä iqu kukŋuä mämänetqä iqäqe, ne Goti Iqueä hiŋuä iqinji, womba miqä danä, yänänäqŋqä tqäuqŋqe. ²² Iqueä manjunä qänaknä itanä, ga ne suqä Iqu äwinyätanqqä di imäkätaqä-qae, nätmätqä ne Ique yatŋqä ävatquä iunji, ii ämequanä. ²³ Iqueqä kukŋuä-suqe tiinji. Ne Iqueqä Ymeqä Jisasi Kraisi Iqueä yoqenqä quuvqä heqiyquatuŋque. Ga Kraisi Iqu änatkqä-pa, ne neqä-neuänqä itanä, qeqä tmäkŋguatuŋque. ²⁴ Ämaqä Goti Iqueä manjunä qänaknä itä, qätä itŋqä iqu, ii Goti Ique ämuänjä etaŋgi, ga Goti Iqu ique änyä. Iqu neŋi, änenyänqä duŋqä näqŋqe, Iqu Iqueqä Dŋä Äŋguä Ique änatapqä duta eŋu.

4

Dŋä huitanä-huitanä iquaunji äwiwäsäupŋqä

¹ Nyämaqä nyi kiinjä änyinätŋqäuä, ämaqä hiŋuä quanqä tqe, kuapänänji ae im-imä äwquwi. Iinjinqe, ämaqä, “Goti Iqueqä Dŋä Iqu, nyi kukŋuä ändapqiyä” ätätŋqä eeqänänjä iunqe, quuvqä maeqiyqä pambu.

He dnä iquaunji, “Goti Iquesa äpqäpiyä, ä änäändiyä” tpu, äwiväsäupnqe. ² Goti Iqueqä Dnä Iquenyqe, “Jisasi Kraisi Iqu, täkä ämaqä-qu äpqäqeqä” tqangutqä iquesa näqnqä hipnä. ³ Mä ämaqä, Jisasi Iquenyqä kuknuä iinji matqä danä iqäqä iqu, Goti Iqueä Dnä-tänä-qu maetqe, dnä huitanä-tänä-quvi. Dnä iinji, Kraisi Iquenyqä wiunqä iqä iqueqä dnä-quvi. “Kraisi Iquenyqä wiunqä iqä-qu äpäniqeqä” tqangä äwimiñuwä iqu, ae ätimäutä, tängani qua täunji. ⁴ Nqä ymeqäuä, he Goti Iqueqänä eäpu, hiñuä quanğä-tqä iquaunji, qe ämawqätäutqänä. Dnä he enyänqä Iqu, Dnä Yänänäqnqä-qu eä, dnä ämaqä qua täutanä iu änyänuwä iunji, ämawqätäutangqä-qae, he iinjä ii, ii itqänä. ⁵ Qu qua täutanä-qua eäpu, nätmätqä qua täutaninqä tqangä, ga ämaqä qua täutanä huiziqua, qu tqanguwä dunji qätä äwiyätqänä. ⁶ Mä ne Goti Iqueqä enu. Inji ämaqä Goti Iquenyqä näqnqä epiyä ii, qu ne qätä nepnä. Mä ämaqä Goti Iqueqä maeqä danä ipiyä iqua, qu qätä mäneyqä danä ipnä. “Dnä naqä-qakuä iqu, iinjä äyitanä, ga quanği iqu äyitanä-qä” di, ne näqnqe, suqä iinjä duta heanä.

Goti Iqu, ämaqä dunqä itä, qeqä tmäkqä suqä iqueqä quatä Iquvi

⁷ Nyämaqä nyi kiinjä änyinätñqäuä, ne neqä-neuänqä itanä, qeqä tmäkñguatunque. Ämaqä dunqä itanä, qeqä tmäkqä suqä iqu, ii Goti Iqueqä suqä etangi, Iquesa äpä. Ga ämaqä, ämaqä dunqä itä, qeqä ätmäkätñqä iqu, ii Goti

Iqu Iqueqä ymeqä hetŋqä iwimäkkqä-qu eä, ga iqu Goti Iquenyqe, näŋŋqä äŋguänänjä eä. ⁸ Suqä ämaqä dunqä itä, qeqä tmäkqä iquesanjä quati, Goti Iquvi. Iinjä etanŋqetanji, ämaqä, ämaqä dunqä miqä danä itä, qeqä matmäkqä itŋqä iqu, Goti Iquenyqe, änyä maŋŋqä eä. ⁹ Goti Iqu, Iqueqä Ymeqä Kiqä-kiuänänjä Iqueni, qua täunqä ändowatkqe, ii ne hänjä hea ique-ique pmeqä di, Iquesa meqänqe. Iqu injä ikqe, Iqu nenyqä itä, qeqä tmäkqä suqä ique, ätnänäqi ämaekqe. ¹⁰ Ne Goti Iquenyqä itanä, qeqä ätmäkquque, suqä injä iqueqä quati maetqe. Goti Iqu nenyqä itä, qeqä ätmäkätä, Iqu Iqueqä Ymeqä Ique neyaqä suqä quvqe, huätä ämänamäutä, ne Iquenyqä anŋi inetmetŋqä ändowatkqe.

¹¹ Nyämaqä nyi kiinjä änyinätŋqäuä, Goti Iqu suqä injä itäqeta, nenyqä qeqä tmäkqä suqä ique ämänätquakqe. Iinjä etanŋi ne neqä-neuänqä itanä, qeqä tmäkŋguatunŋqe. ¹² Ämaqä Goti Ique hinuä qunqe, aanqä-qe, ne neqä-neuänqä itanä, qeqä ätmäknätunŋqe, ii Goti Iqu ne änenyä. Itanŋa Goti Iqu ämaqeunqä itä, qeqä tmäkqä suqä iqueni, nesänji yänänäŋŋqä imäkqi. ¹³ Goti Iqu ne nenyätanŋi, ne Ique änyänquä injä näŋŋqe, äänä heatunŋqe? Ne injä näŋŋqä meqe, Iqu Iqueqä Dŋä Ique änätapkqä iuta heanä. ¹⁴ Apiqu Iqueqä Ymeqä Iqueni, ämaqä qua täunju hänjä iqumuätätŋqä dowatqanŋi äqunätanä, ne ämaqä iunji, awi ii ätuätqänju. ¹⁵ Ämaqä, “Jisasi Iqu, Goti Iqueqä Ymeqä-queqä” ätätä,

awä ätätŋqä iqu, ii Goti Iqu ique nyätanġi, ga iqu Ique änyä. ¹⁶ Goti Iqu ämaqä-qunenyqä itä, qeqä iinjä änatmäkätnqä iinjce, ne näqŋqä ämetanä, quuvqä yänänäqŋqä eqiyänu.

Goti Iqu, ämaqä duŋqä itä, qeqä tmäqä suqä iqueqä quatä Iquvi. Iwä ämaqä suqä iinjä iu ämuänŋnä qänaknä itŋqä iqu, ii iqu Goti Ique ämuänŋnätanġi, ga Goti Iqu ique ämäunänä. ¹⁷ Ne iinjä äpmetanġuati, Goti Iqu ämaqenqä itä, qeqä tmäqä suqä iqueni, nesäŋi yänänäqŋqä imäkqanġi, iwä hiunġi, Goti Iqu kukŋuä ämänetätä änewäsäuqänġanġi, ne pe-huŋqä tqäuaniquä duŋqä inemäkqi. Naqä-qakuä ne qua täu äpmeqä-qe, neqä äpmeqä di, Kraisi Iqueä enqä-pa äpmenque, ne iinjä zä miqä yatunque. ¹⁸ Ämaqä, iqueqä suqä quvqenqä hanjä-iqä meniçenqä kŋuä indqänätŋqä iqu, zä itqäuä. Ämaqä, ämaqä duŋqä itä, qeqä ätmäkätŋqä iqu, zä miqä danä yänä. Ämaqä duŋqä itä, qeqä tmäqä suqä iqu, suqä zä inqä iqueni, huätä iwatquänä. Ämaqä zä itŋqä iqu, iquesanġi suqä ämaqä duŋqä itä, qeqä tmäqä iqu yänänäqŋqä mäwitqe. ¹⁹ Ne ämaqä duŋqä itanä, qeqä tmäqä suqä iqu itunque, Goti Iqu suqä iqu nenyqä ganä imäkqäqä etanġi, ii itunque. ²⁰ Ämaqä, “Nyi Goti Iquenyqä itmä, qeqä ätmäkänänä” ätätäqä-qe, ämaqä quuvqä heqiyqä duŋqä wiunqä itŋqä iqu, quanġä ätqi. Ne iinjänqä näqŋqce, ii tiinj. Ämaqe, ne hiŋuä äqunänu. Goti Iqueni, iinjä ma. Inġi kätäkänġua iquenyqä miqä itä, qeqä matmäqä itŋqä iqu, Goti Iquenyqä itä, qeqä tmäkqce, iqu

miqä danä yänä. ²¹ Goti Hanjuwä Iqu, kuknuä-suqä tiinjä ätätñqe. “Ämaqä Goti Iquenyqä itä, qeqä ätmäkätñqä iqu, ämaqä quuvqä heqiyqä dunqä-pqe inä itä, qeqä tmäkquätñqe.”

5

Qua täutañä iqueqä mäkä iqenji, tqi kit-tqiyätñqe?

¹ Ämaq, Jisasi Iquenyqe, “Ämaqä du anğumä itmeniñqä, Goti Iqu ätekqä, Kraisi Qäqueqä” kñuä ämapu, Iquenyqä quuvqä eqiyäñuwä ii, qu Goti Iqueqä ymeqä enä. Ga ämaqä Kaniquenyqä ipu, qeqä ätmäkätqäñuwä iqua, qu Iqueqä ymeqä huizi iquaunqä-pqe, qeqä inä tmäkpnä.

² Ne Goti Iquenyqä qeqä ätmäkätanä, Iqueqä manä du qätä äwiyquque, ne Iqueqä ymeqä huizi iquaunqä itanä, qeqä tmäkqe qäyunä itunquenqä näqñqä di, suqä ii itanita heanä.*

³⁻⁴ Ne Goti Iquenyqä itanä, Iquenyqä qeqä tmäkqe, ii tiñji. Ne Iqueqä manä dunji, qänaknä itqäñu. Ämaqä Goti Iqueqä ymeqä enuwä iqua, ii qu qua täutañä iqueqä suqä iunqä mäkä ipu, mäñdi äkittqiyätqäñuwi. Ii ipiyitanji, ga Goti Iqueä manji, ne hanjä-iqä mänätapqä danä yänä. Goti Iquenyqä quuvqä eqiyätaqä dutanji, qua täutañä iqueä mäkä iunji äkittqiyätunque.

⁵ Qua täutañä iqueqä mäkä iqenji, tqi kit-tqiyätñqe? Ämaqä, Jisasi Kraisi Iquenyqe,

---

* **5:2** Näqñqätänä hñqua tii ätätqäñuwi. “Iññqe, ne Goti Iquenyqä qeqä ätmäkätanä, Iqueqä manä du qätä äwiyätaqäñganji, ne Iqueqä ymeqä dunqä-pqä qeqä inä tmäkquatuñquä, näqñqä ämenä.”

Iqu Goti Iqueqä Ymeqä-qu äyä etanġi äqumbu, Iquenyqä quuvqä eqiyätqänuwä iquanänġi.

Goti Iqueqä Ymeqä Iquenqä kukñuinqē

⁶ Jisasi Kraisi Iqu, eqä iqtänä äpkqä maetqe, häñeqä iqtä, qäsänġi. Iqu qua täunqä äpätä, eqetä asnä ämetä, itanġa zä-huätati äunätäqänġa, Iqueqä häñeqe äpäwäkqe. Goti Iqueqä Dñä Iqu, Naqä-qakuinqä Quati etanġi, Iqu Jisasi Iquenyqä awi, naqä-qakuänänġä ätätñqe. ⁷ Inġi “Jisasi Iqu, Goti Iqueqä Ymeqä-queyqä” awi, hiuaqu-hñquenä iqua ätätqänä. ⁸ Goti Iqueqä Dñä Ique, eqä ique, itanġa häñeqä ique, iquayi. Iqua kukñui, kiqä naqä-hñqunä asiqunä ätätqänä. ⁹ Ämaqē, “Iinjä-iiniqä” tqanġuwä dunġi, ne quuvqä äyä eqiyätunqē. Mä Goti Iqueä ätätñqä ii, ämaqeüqä iunġi, ämäwqätäuänä. Iqueqe, aanä naqänänġiqä. Goti Iqueqä kukñui, Iqu Iqueqä Ymeqä Iquenyqä äyä ätätñqe. (Iutanġi, he Iqueqä kukñui, quuvqä heqäpñqe.) ¹⁰ Ämaqä, Ymeqä Iquenyqä quuvqä eqiyätñqä iqu, ii iqu Goti Iqueä kukñui ae ämeqäqä-qae, iqueqä qeqä-quuvqä imä ämnä. Mä ämaqä, Goti Iqueä kukñuinqä, “Ii naqä-qakuiqä” knuä mämeqä iqä iqu, Goti Iqu Iqueqä Ymeqä Iqueqä suqä dunqä tqanġqä iunġi, quuvqä maeqiyqä itqätanġqetani, iqu Goti Iquenġi, “Si quanġä tqukiyqä” ätuätqäuä. ¹¹ Goti Iqueqä Ymeqä Iquenyqä kukñui, tiinġi. Goti Iqu häñä hea ique-ique pmeqe, äyä änätapqē. Itanġa häñä-pmeqä iinġi, Iqueqä Ymeqä Iquesanġi. ¹² Inġi Goti Iqueqä Ymeqä Iqu, ämaqä hñque änyätanġutqe, ämaqä iqu häñä

hea ique-ique pmeqä-tänjä-quvi. Goti Iqueqä Ymeqä Iqu mänyätanġutqe, ämaqä iqu hänjä hea ique-ique pmeqe, maeqä-quvi.

Hänjä hea ique-ique pmeqä tänjinqä, näqñqä meqenqä

¹³ He Goti Iqueqä Ymeqä Iqueä yoqä dunqä quuvqä eqiyätqänjuwä iquenä, nyi tuwanjuä tä, he hänjä hea ique-ique pmeqä-tänjuenä etanġqenqä, näqñqä hipñqä, henyqä äqäyqä.

¹⁴ Ga ne Iquenqä hiñgi zä miqä, qäqiqi pemä äwätanä, tiinjinqä näqñqä hianä. Ne Goti Iqueqä äwiñqä dunä qänaknä itanä, nätamätqä hm-biñqä yatñqä ävquque, Iqu ne qätä neyanä.

¹⁵ Ne Iqueni yatñqä vqanġuatqeunqä, Iqu qätä äneyätñqä dunqe, näqñqä eänque, iwä ne näqñqä tiinjä inä heatunque. Ne nätmatqä huiñqä yatñqä ävqäque, ne nätmatqä iinjä ämenqunä.

¹⁶⁻¹⁷ Suqä quvqä eeqänänjä ämaqä-qune imäkätunque, ii ne Goti Iquenyqä hñgisanä itqänju. Suqä quvqä hui, ämaqe qä quuvqe, äpäkonqä dunqä mätuma mäwqä iqä diñqä äwi. Mä suqä quvqä hui, ämaqä iqueqä quuvqe äpäkonqä iunqä ätuma upnä. Inji, hesanjä hñqu, quuvqä heqiyqä huiziqu suqä quvqä imäkqanġi äqunänqe, iqu Goti Iqu iqueni, hänjä-pmeqä vätnqänä, yatñqä vätnqe. Nyi suqä quvqä iqueqä quuvqe qui iwimäkätñqä iquenqä matqä iqä. Nyi suqä quvqä, iqueqä quuvqe äpäkonqä iunqä änä matimäuqä itñqä iquenyqänä, ätqä.

¹⁸ Ne näqñqä äyä enju. Ämaqä Goti Iqu änyquanġutqä iqua, suqä quvqä dunä mimäkqä

iqäpnuwänqä. Ga qu qui imäkñqänqe, ämaqä Goti Iqu änyquäqä iquauñi, Iqu ämiqa uwquäniqe. Itanğa dnä quvqä iqu, quñi qui miwimäkqä yänä. ¹⁹ Ne näqñqä tiñä-pqenqä äyä enu. Ne Goti Iqueqä-qune eänquä-qe, ämaqä qua täutañä huiziqua, qu dnä quvqä iqueä yänänäqñqä yäpä iqi pmetpnuwänqe. ²⁰ Itanğa ne tiñä-pqenqä näqñqä enu. Goti Iqueqä Ymeqä Iqu ae äyä äpkqe. Ga ne Goti Naqä-qakuänänä Iquenyqä näqñqä heatunquä, kñuä iqä änätapkqe. Neqä äpmeqä di, Goti Naqä-qakuänänä Iqutä, itanğa Iqueqä Ymeqä Jisasi Kraisi Iqutä, anä ämuänñu. Iqu Goti Naqä-qakuänänä-qu eä, itanğa Hänä hea ique-ique Pmeqä-quvi.

²¹ Nqä ymeqäuä, goti quanğä iqua qui emäqñqänqä, ängüänä miñgäpnqä.

Goti Hanjuwä Iqueqä Kuknui
The New Testament in the Menya language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Menya long Niugini

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Menya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b1d968ea-da2d-5306-b214-e238bbf38aac